

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΜΗΝΙΑΙΟΝ.

ΕΤΟΣ Α'. Ιούλιος 1882. ΤΕΥΧΟΣ Ε'.

ΕΠΙΚΛΗΣΙΣ.

ΠΡΟΣ ΤΑΣ ΙΕΡΑΣ ΣΚΙΑΣ ΤΩΝ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΝΑΥΜΑΧΗΣΑΝΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝ ΠΥΛΩ ΦΙΑΒΑΛΛΗΝΩΝ.

Ἐν ἡ ἐπὶ τῶν δύο ἀντιπαραβαλλομένων ναυμαχιῶν Σαλαμίνος τε καὶ Πύλου μικρὰ ἱστορικὴ μελέτη, ἣν κατωτέρω δημοσιεύομεν, ὄφειλε νὰ προσφω-

νηθῆ εἰς ἀξιόν τι καὶ εὐεργετικὸν συνάμα ἀντικείμενον, νομίζομεν ὅτι δὲν ἠδύνατο καταλληλότερον νὰ προσαγορευθῆ, ἢ πρὸς Ὑμᾶς, ὧ μεγάλαι καὶ γενναῖαι ψυχαί, αἵτινες καὶ τὸν ἀγῶνα τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας ὑπηρετήσατε, καὶ τὰς πατρίδας σας ἐτιμήσατε, καὶ τὸ ὄνομά σας ἐδοξάσατε. Ὅθεν προσφωνοῦντες αὐτὴν πρὸς τὴν ἱεράν Ὑμῶν μνήμην, ἐπικαλούμεθα ἐνταύτῳ καὶ τὴν πνευματικὴν καὶ θεσπεσίαν Ὑμῶν ἀρωγὴν, ὡς ἄλλοτε οἱ ἀρχαῖοι ἀοῖδοι ἐν τῇ συλλήψει τῶν ὑψηλῶν αὐτῶν ἀσμάτων, ἐπεκαλοῦντο τὰς σεμνάς Ἐλικωνιάδας.

Ὅταν ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια, εἴτε ἐνεκα τῆς μακρᾶς τῶν ἡρωϊκῶν ἀθλῶν ἀποστάσεως, εἴτε ἐνεκα τῆς νεκρικῆς ὠχρότητος τῶν συγχρόνων γεγονότων δὲν θερμαίνεται, οὔτε οἰστρηλατῆται ἐν τῇ αὐθορμητικῇ κινήσει τῆς, τότε φυσικῶ τῷ λόγῳ ζητεῖ ἐν τῇ ἀνησυχίᾳ τῆς, ν' ἀρυσθῆ ἀλλαχόθεν τὰς ἐμπνεύσεις τῆς· αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην ἀλλοτρίας ἢ ὑπερφυσικῆς τινος ὠθήσεως, ὡς ὁ πάσχων ἀτενίζει εἰς τὸν θεράποντα αὐτοῦ ἱατρὸν, ἢ ὡς ὁ πιεζόμενος ὑπὸ πνιγηρᾶς ἀτμοσφαίρας, ἐπιθυμεῖ ν' ἀναπνεύσῃ ἐλεύθερον καὶ καθαρὸν ἀέρα.

Ἐν τοιαύτῃ ἤδη ἠθικῇ καταστάσει διατελοῦντες, ἐνῶ προτιθέμεθα νὰ θίξωμεν συμβάντα πάντῃ ἀντίθετα ἀπὸ τὰ παρ' Ὑμῶν τελεσθέντα, ὡς καὶ φρονήματα ὅλως ἀλλότρια ἀπὸ τὰ ἐπικρατοῦντα κατὰ τὰς εὐτυχεῖς ἐκεῖνας ἡμέρας, πιστεύομεν ἀδιστακτικῶς, ὅτι μόνη ἡ Ὑμετέρα ἰσχυρὰ ἀντίληψις, δύναται νὰ μᾶς ἐνθαρρύνῃ πρὸς τὴν ἐπιχείρησιν καὶ εὐτυχῆ διεξαγωγὴν τοιοῦτου ἔργου, διότι ὁ σύγχρονος κόσμος εἶναι τοσοῦτο ψυχρὸς, ἀχαρὶς, ὑλικὸς, εἰδεχθῆς καὶ ζοφώδης, ὥστε οὐ μόνον δὲν διεγείρει πῦρ καὶ ἐμπνευσίν,

ἀλλὰ καὶ τὴν ὑπάρχουσαν ζωικότητα ἀποσβύνει καὶ παγώνει ὡς ὁ θάνατος.

Ἐνισχύσατέ μᾶς λοιπὸν, ἐμπνεύσατέ μᾶς, ὧ ἀρχαῖαι καὶ σκιαί, καὶ σπεύσατε ἤδη, ὅτε καὶ νέα παρασκευάζεται μεγάλη πανήγυρις, ἐκ τῶν παραδεισίων σκηνῶν, ἐν αἷς δικαίως ἀναπαύεσθε μετὰ τὰ ἀξιάγασα Ἑλληνικὰ καὶ Φιλελληνικὰ Ὑμῶν κατορθώματα, ὅπως ἐπισκεπτόμεναι προσκαίρως μεθ' ἡμῶν τὴν περιφανῆ χώραν, περὶ ἧς τοσοῦτον ἀνδρείως ἠγωνίσθητε καὶ ἀφειδῶς τὸ αἷμά σας διεθέσατε, μάθητε συνάμα καὶ πόσον τὰ ὑπὲρ αὐτῆς φρονήματα καὶ αἱ συμπάθεια· τοῦ συγχρόνου κόσμου μετεβλήθησαν, ὡς καὶ αἱ προσδοκίαι τῆς ὑπὸ πολλῶν διεψεύσθησαν, τὰ δίκαια παρεγνωρίσθησαν, καὶ τὰ συμφέροντά τῆς πανταχόθεν κατεστραγγαλίσθησαν. Καὶ ἐν τούτοις ὑπὸ τινῶν, διαστρεφόντων καὶ ἐννοίας καὶ πράγματα, χαρακτηρίζονται πάντα ταῦτα πρόοδοι καὶ εὐεργεσίαι!!

Συνηγοροῦντες μετ' ἐλευθερίας καὶ ἀπροσωποληψίας εἰς τὰς πονηρὰς ταύτας ἡμέρας ὑπὲρ τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας, ἅτινα καὶ μόνα ἔχουν πλεονπαρρησίαν ἐνώπιον τῆς σεπτῆς Ὑμῶν ὀμηγύρεως, νομίζομεν ὅτι ἐπιτελοῦμεν πρὸς ὑμᾶς μὲν φόρον σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης, πρὸς δὲ τὴν πατρίδα ὕψιστον καὶ ἀναγκαῖον καθῆκον. Ἐὰν δὲ εἰς ὧτα ὑπὸ τοῦ ἐγωϊσμοῦ ἐμπεφραγμένα, καὶ εἰς καρδίας ὑπὸ τῆς διαφθορᾶς σεσαπημένας, οἱ λόγοι μᾶς δὲν ἀντηχήσωσιν εὐπρόσδεκτοι καὶ εὐεργετικοί, ἄς ἀναγραφῶσι τοῦλάχιστον ὡς ὑπομνηματισμοὶ ἐν τῇ Ὑμετέρᾳ διαθήκῃ, ὑπὲρ τῶν ἀξίων κληρονόμων τῆς Ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας.

Ἴνα δὲ καὶ πᾶς ἕτερος ὡς Ὑμεῖς, καλῶς διασφωτισθῆ εἰς πάντα ταῦτα, καὶ δεόντως ἐκτιμᾷ ὅσα ἐκ

διαλειμμάτων θέλομεν αναφορικῶς αναπτύσσει, ἄς μᾶς ἐπιτραπῆ νὰ προτάξωμεν τὴν περὶ ἧς πρόκειται ἐπομένην, ἀντιπαραθετικὴν μελέτην.

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

ΕΠΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΕΝ ΣΑΛΑΜΙΝΙ ΚΑΙ ΠΥΛῶ ΝΑΥΜΑΧΙΩΝ.

Ἐὰν ἐν Σαλαμῖνι ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἐπιτελεσθέντα κατὰ τῶν Περσῶν ἀνδραγαθήματα, καὶ ὑφ' ἐνός τῶν ἀγωνισαμένων ἡρώων ἐκτραγωδηθέντα, ἔχουν πολλὴν τὴν ταυτότητα μὲ τὰ ἐν Πύλῳ ὑπὸ τῶν νέων Φιλελλήνων, ἀνιδρυθέντα κατὰ τῶν Τουρκοαί-
γυπτίων τρόπαια, καὶ ὑφ' ἐνός τῶν ἀριστευσάντων γενναίων ἱστορηθέντα. Ἡ δι' ἀντιπαραθέσεως ἀνά-
πτυξις τῶν δύο αὐτῶν μεγάλων καὶ ἐθνοπαρόχων κα-
τορθωμάτων, εἶναι, φρονοῦμεν, ἀντικείμενον ἄξιον τῆς
προσοχῆς καὶ τῆς μελέτης, παντός ἐνδιαφερομένου
ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ ἐν γένει τῶν
ἐθνῶν.

Εἰς ἀμφοτέρας τὰς ναυμαχίας, ὡς θέλομεν πα-
ρατηρήσει, ἐξομοιοῦνται καὶ συνταυτίζονται κατὰ
μᾶλλον ἢ ἥττον, ἅπασαι αἱ οὐσιωδέστεραι περιστά-
σεις, συμβαδίζουσι ὡς ἐπὶ παραλλήλων γραμμῶν καὶ
πρόσωπα καὶ πράγματα. Ἄς προβῶμεν ἤδη εἰς τὴν
εὐσύνοπτον ἀφήγησιν τῶν ναυμαχιῶν αὐτῶν, ἐξ ὧν
τοσοῦτον ἤραντο κλέος οἱ τὸν καλὸν ἀγωνισάμενοι
ἀγῶνα, καὶ τόσα προέκυψαν μέγιστα εὐεργετήματα

εἰς τε τὸν Ἑλληνισμόν ἰδίως, καὶ εἰς ἅπασαν τὴν
ἀνθρωπότητα ἐν γένει· καὶ πρῶτον ἄς διαλάβωμεν
περὶ τῶν ἐν Σαλαμῖνι συμβάντων, ποιῶντες διὰ
βραχέων τὴν ἐναρξιν ἐκ τοῦ πολιτισμοῦ ἀμφοτέρων
τῶν ἐθνῶν.

Τίς ἦτο λοιπὸν ὁ ἀρχαῖος πολιτισμὸς τῶν δύο
ἐν Σαλαμῖνι συγκρουσθέντων ἐθνῶν; ἢ δι' ἄλλων λό-
γων, ποία ἦτον ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Περσίᾳ, καὶ ἐν τῇ ἀρ-
χαίᾳ Ἑλλάδι ἡ κατάστασις τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ ἀ-
τόμου; — Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ ὁ ἄκρατος δεσποτισμὸς
ἐχαρακτήριζε τὴν πολιτείαν, ἡ ἀμάθεια καὶ ἡ βαρβα-
ρότης τὴν κοινωνίαν, καὶ ἡ χαύνωσις καὶ ἡ δουλεία
τὴν ἀτομικότητα. Ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἡ ἀρχὴ τῆς δη-
μοκρατίας ὑπερίσχυεν ἐν τῇ πολιτείᾳ, τὰ γράμματα,
ἡ ἠθικὴ καὶ διανοητικὴ μόρφωσις ἐν τῇ κοινωνίᾳ,
καὶ ὁ πατριωτισμὸς καὶ ἡ ἐλευθερία ἐν τῇ ἀτομικό-
τητι. Καταστάσεις ἀμφοτέραι πάντῃ ἀντίθετοι, ἀλλό-
τριαι καὶ ἀσυμβίβαστοι πρὸς ἀλλήλας· στοιχεῖα πο-
λιτισμοῦ φύσει ἀντίζηλα, δυσφιλίωτα καὶ πολέμια,
ἅτινα τάχιον ἢ βράδιον ὤφειλον νὰ καταλήξωσιν εἰς
πραγματικὴν ῥήξιν, καὶ νὰ παλαίσωσι μεχριστοῦ θά-
τερον ἐξ αὐτῶν ἀναδειχθῆ ἐπικρατέστερον.

Ἐν τοιαύτῃ θέσει πραγμάτων μικρὰ τις ἀφορμὴ,
ἢ καὶ ἀπλή πρόφασις, ἀρκοῦσεν ὅπως προκαλέσῃ τὴν
ἐναρξιν τῶν ἐχθροπραξιῶν. Ὁ δεσποτισμὸς φύσει ἀ-
λαζῶν, πλεονέκτης καὶ ἐπιθετικὸς, καθίστατο ἐτι-
μᾶλλον ἐν τῇ βαρβάρῳ καὶ ἀπεράντῳ Περσικῇ χώρᾳ
θρασύς καὶ ἀπικτητικὸς, ὡς ἐκ τοῦ ὄγκου τῆς ὕλικῆς
αὐτοῦ ἰσχύος, καὶ προγενεστέρων τινῶν ἐν τῇ βορειο-
δυτικῇ Ἀσίᾳ κατακτήσεων. Αὐτὸς ἠξίου, οὐ μόνον
νὰ ὑποτάσῃ εἰς τὸ κράτος του, ἀλλὰ καὶ ἀπλῶς νὰ
ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του, καὶ νὰ φορολογῇ πᾶσαν

ἑτέραν χώραν ἄλλως πῶς πολιτευομένην, καὶ ἀποκρούουσαν οἰανδήποτε εἴτε ἐγχώριον, εἴτε ξένην δεσποτείαν.

Τοιαύτας ἔχον ἀξιώσεις τὸ Περσικὸν ἔθνος, συνέλαβε τὴν τολμηρὰν ἰδέαν, ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ ν' ἀναθέσει ἐπὶ τοῦ θρόνου μικρὸν τυραννίσκον, ἐκδιωχθέντα ἐξ Ἀθηνῶν, καὶ ἱκετεύσαντα τὴν ὑποστήριξίν του, νὰ προβῇ καὶ εἰς τὴν κατάκτησιν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Ὅθεν ἐκστρατεύσαν τὸ πρῶτον κατ' αὐτῆς, καὶ ἠττηθὲν ὑπὸ εὐαρίθμων ἡρώων ἐν Μαραθῶνι παρεσκευάσθη καὶ δεύτερον νὰ ἐκστρατεύσῃ μετὰ μεγαλητέρων καὶ καταπληκτικωτέρων δυνάμεων. Εἰσβαλὼν λοιπὸν ἐκ νέου εἰς τὴν Ἑλλάδα μεθ' ὄλων σχεδὸν τῶν βαρβάρων φυλῶν τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Αἰγύπτου, κατεπλημύρισε τὴν μὲν ξηρὰν μὲ ἀπείρους στρατοὺς, τὴν δὲ θάλασσαν αὐτῆς μὲ πολυάριθμα σκάφη.

Ἡ ἐνσκήψασα νέα αὕτη πολεμικὴ θύελλα κατατάραξε μὲν, πλὴν δὲν ἀπεθάρρυνε τὴν Ἑλλάδα, καὶ τοὶ ἀναλόγως λίαν μικρὰν, ἐστερημένην συμμάχων, ἀπαράσκευον ἐν γένει, καὶ τὸ χεῖριστον πάντων διηρημένην εἰς πολλὰς αὐτοδιοικήτους καὶ στασιαζούσας, ἢ ἀντιφερομένας πρὸς ἀλλήλας πόλεις. Ὁ ἐπικρεμᾶμενος ὁμως μέγας κίνδυνος, τὰ ἔχνη τοῦ πυρός καὶ τῆς ἐρημώσεως, ἅτινα ἄφινεν ὀπισθὲν τοῦ ὀβερβαρισμός, καὶ ἡ ἀπειλὴ καὶ ἡ θέα τῶν Περσικῶν ἀλύσεων, ἐθέρμανον καὶ ἐνίσχυσαν ἔτι μᾶλλον τὸν πατριωτισμὸν τῶν Ἑλλήνων, ἐνέπνευσαν εἰς τὰς ψυχὰς τῶν τὴν αὐταπάρνησιν, καὶ ἀνέπτυξαν συνάμα τὴν ὑψηλὴν ἐκείνην νοημοσύνην καὶ πολιτικὴν σύνεσιν, δι' ὧν ἐπέτυχον νὰ ὑπερνικήσωσιν ὅλας τὰς δυσκολίας, καὶ κυρίως τὴν τὰ πάντα εἰς τοιαύτας κρι-

σίλους περιστάσεις ματαιόνουσαν καὶ καταστρέφουσαν διχόνοιαν.

Ἀπασαὶ λοιπὸν αἱ Ἑλληνίδες πόλεις, ἐκτὸς ὀλίγων, αἰτίνας ἐνεκα τῆς θέσεώς των ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποκύψωσι πρὸς καιρὸν εἰς τὴν Περσικὴν ἐπίθεσιν, συνελθοῦσαι εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σημεῖον, τὸ τῆς ἀδελφικῆς ἐνότητος, θερμαινόμεναι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῆς πατρίδος ἔρωτος, καὶ ἐμφορούμεναι ὑπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἰδέας, τῆς ἰδέας τῆς ἐλευθερίας, ἀπεφάσισαν ν' ἀποδυθῶσιν εἰς ἄνισον ἀγῶνα, ν' ἀντικρούσωσι διὰ τῶν ὀπλων τὴν ξενικὴν εἰσβολὴν, καὶ νὰ προτιμήσωσι τὸν ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας καὶ ἐλευθερίας ἐντιμον καὶ ἐνδοξον θάνατον, ἀπὸ τὸν αἰσχρὸν καὶ δουλικὸν βίον. Ὅθεν παρεσκευάσαν τὰς μικρὰς μὲν κατὰ τὸν ἀριθμὸν, πλὴν μεγάλας κατὰ τὴν εὐψυχίαν στρατιωτικὰς καὶ ναυτικὰς αὐτῶν δυνάμεις, ἐξ ὧν ἐκείνας μὲν ἐτοποθέτησαν παρὰ τὸν Ἴσθμόν, ταύτας δὲ προέπεμψαν εἰς συνάντησιν τοῦ ἐχθροῦ παρὰ τὴν Εὐβοίαν. Μετὰ τινὰς δὲ ἐν Ἀρτεμισίῳ ἀψιμαχίας, κατήχθησαν ἀμφοτέροι οἱ στόλοι, ὁ μὲν Περσικὸς συγκείμενος κατὰ τὸν Αἰσχύλον ἐκ 1207 πλοίων εἰς τὸν Φαληρικὸν λιμένα, ὁ δὲ Ἑλληνικὸς ἀποτελούμενος ἐκ 310 πλοίων εἰς τὸν Σαλαμῖνιον κόλπον, ὅπου ἐπέπρωτο νὰ συγκροτηθῇ μετ' ὀλίγον ὁ μέγας καὶ γόνιμος ἐκεῖνος ἀγὼν, ἐξ οὗ ἐμελλε ν' ἀναδειχθῇ ἡ ὑπεροχὴ τῆς ἐλευθερίας, τοῦ πατριωτισμοῦ, τοῦ δικαίου καὶ τῆς νοημοσύνης, ἀπέναντι τοῦ δεσποτισμοῦ, τῆς δουλείας, τῆς ἀδικίας καὶ τῆς βαρβαρότητος.

Ἀμίμητος εἶναι ἡ τῆς ναυμαχίας περιγραφὴ, καὶ ἡ κατὰ συνέπειαν ταύτης καταστροφὴ τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς, τὰς ὁποίας μετὰ πολλῆς ἀκριβείας καὶ ζωηρότητος, ἀφηγεῖται εἰς τὸ δράμα τῶν Περσῶν ὁ

ποιητής Αίσχύλος, ὅστις εἶχε χρηματίσει καὶ γενναῖος ἀγωνιστής, καὶ μάρτυς αὐτόπτης τῶν διαδραματισθέντων. Ἴδου ἡ ναυμαχία παραφραζομένη διὰ βραχέων, ὡς ἐκθέτει αὐτὴν ὁ Ἄγγελος εἰς τὴν μητέρα τοῦ Ξέρξου Ἀτόσσαν.

« Ἀρχηγός, λέγει, παντός κακοῦ ὑπῆρξε βεβαίως, ὦ Δέσποινα, ἀλάστωρ τις ἢ κακὸς δαίμων, διότι Ἕλληνα ἀνὴρ ἐκ τοῦ Ἀθηναϊκοῦ στρατοῦ ἐμφανισθεὶς, εἶπε πρὸς τὸν υἱόν σου, ὅτι μόλις ἐπέλθη ἡ νύξ, οἱ Ἕλληνες διανοοῦνται νὰ κρούσωσι πρύμναν, καὶ νὰ φύγωσι κρυφίως ἄλλως ἀλλαχοῦ, ὅπως σωθῶσιν.

« . . . ἄλλος ἄλλοσε
» Δρασμῶ κρυφαίῳ βίωτον ἐκωσοίατο. »

Ὁ Ξέρξης ἀκούσας ταῦτα, καὶ μὴ ἐμβαθύνας εἰς τὸν δόλον τοῦ Ἕλληνος καὶ τὸν φθόνον τῶν Θεῶν, προσεκάλεσεν εὐθὺς ὅλους τοὺς ναυάρχους, καὶ διέταξεν αὐτούς, ὅτι μόλις δύση ὁ ἥλιος, καὶ σκότος καλύψῃ τὸν αἰθέρα, « κνέφας δὲ τέμενος αἰθέρος λάβει, » νὰ κατατάξωσιν εἰς τρεῖς στίχους πληθος νεῶν περὶ τὴν εἴσοδον τοῦ λιμένος, ἵνα φυλάττωσι τὸν ἐκπλοῦν· ἐτέρας δὲ νὰ θέσωσι περίξ τῆς Σαλαμῖνος, ὅπως ἐμποδίζωσι τὰ πλοῖα τῶν Ἑλλήνων, ὅσα ἤθελον πειραθῆν νὰ φύγωσι κρυφίως. Τοιαῦτα εἶπε σφόδρα ἐνθουσιασμένος, διότι ἀγνοοῦσε τὸ παρά τῶν Θεῶν ἐπιφυλαττόμενον εἰς αὐτὸν μέλλον. Ἐκεῖνοι δὲ ὑπήκουσαν εὐπειθῶς, καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἕκαστος ναυτίλος, ἔδεσε τὴν κώπην πρὸς τὸν εὐκωπήλατον σκαλμόν.

» Δύσαντος δὲ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς νυκτὸς ἐπεληθούσης, πᾶς κωπηλάτης καὶ πᾶς ὀπλων ἐπιστάτης ἐτοποθετεῖτο εἰς τὸ πλοῖον, καὶ πᾶσα τάξις προσεκάλει τὴν τάξιν τῶν μακρῶν νεῶν· διέπλεον δὲ παννύ-

γιοι, ἕκαστος ὡς ἦτο τεταγμένος. Ἡ νύξ ἐν τοσοῦτῷ ἐπροχώρει, πλὴν οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ὁ στόλος τῶν Ἑλλήνων ν' ἀποπειρᾶται λαθραῖον ἐκπλοῦν. Μόλις ὁμως ἡ ὑποφώσκουσα ἡμέρα, κατέλαμψεν εὐφεγγῆς ἐρ' ὅλης τῆς γῆς, πρῶτον μὲν ἠκούσθη ἐμμελῆς τις ἰαχὴ παρὰ τῶν Ἑλλήνων, ἣτις σφόδρα ἀντίχησε πρὸς τὰς ἀκτὰς τῆς νήσου· φόβος δὲ κατέλαβεν ὅλους τοὺς βαρβάρους, ὅτι ἠπατήθησαν, διότι οἱ Ἕλληνες δὲν ἐψάλλον τότε ὡς ἐπὶ φυγῇ σοβαρὸν παιᾶνα, ἀλλ' ὡς νὰ ὠρμούσαν μὲ θαρβραλέαν ψυχὴν εἰς μάχην· πάντα δὲ ταῦτα ἔτι μᾶλλον ἐμεγάλυνεν ἡ φωνὴ τῶν σαλπείγων.

« . . . Φόβος δὲ πᾶσι βαρβάρους κερῆν
» Γνώμης ἀποσφαλεῖσιν· οὐ γὰρ ὡς φυγῇ
» Παιᾶν' ἐφύμνουσιν σιμνὸν οἱ Ἕλληνες τότε,
» Ἄλλ' ἐς μάχην ὀρμῶντες εὐψύχῳ θράσει
» Σάλπιγξ δ' αὐτῇ παντ' ἐκεῖν' ἐπέφλεγεν. »

» Ἐπειτα προπορευομένης ἐν τάξει τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, καὶ κατόπιν προχωροῦντος ἅπαντος τοῦ στόλου, ἐκτύπησαν συγχρόνως διὰ κελεύσματος τὴν κυματοθόρυβον κώπην ἐπὶ τῆς θαλάσσης, καὶ ἐμφανισθέντες αἴρνης ἀθρόοι, ἐψάλλον ὅλοι ὁμοῦ μὲ μεγάλην βοήν. « Δράμετε παῖδες Ἑλλήνων, ἐλευθερώσατε τὴν πατρίδα, ἐλευθερώσατε τὰ τέκνα, τὰς γυναῖκας, τοὺς ναοὺς τῶν πατρῶων θεῶν, καὶ τοὺς τάφους τῶν προγόνων· ἤδη πρόκειται περὶ πάντων ἀγών.

« . . . Ὁ παῖδες Ἑλλήνων ἴτε
» Ἐλευθεροῦτε πατρίδ', ἐλευθεροῦτε δὲ
» Παῖδας, γυναῖκας, θεῶν τε πατρῶων ἔδη
» Θήκας τε προγόνων· νῦν ὑπὲρ πάντων ἀγών. »

» Ἀπαντοῦσε μὲν καὶ παρ' ἡμῶν ὁ θόρυβος τῆς

Περσικῆς γλώσσης, πλὴν οὐχὶ τόσον ἰσχυρός. Τότε ναῦς τις προσέκρουσεν εἰς ἑτέραν τοῦ χαλκίρους στόλου· ἤρξατο δὲ τῆς ἐφόδου ναῦς Ἑλληνική, ἣτις κατέθραυσεν ὅλα τὰ ῥάμφη ἑτέρας Φοινικικῆς· ἄλλος δὲ διεύθυνε πρὸς ἄλλην τὸ δόρυ. Καὶ καταρχὰς μὲν τὸ ῥέθυμα τοῦ Περσικοῦ στόλου ἀντεῖχεν· ὅταν ὁμως τὸ πλῆθος τῶν νεῶν συνεσωρεύθη εἰς τὸ στενόν, καὶ δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ βοηθῶνται ἀμοιβαίως, συγκρουόμεναι πρὸς ἀλλήλας μὲ τὰ χαλκόστομα ῥάμφη, κατέθραυον τὸν κωπήρη στόλον. Αἱ δὲ Ἑλληνικαὶ νῆες προσβάλλουσαι πανταχόθεν λίαν εὐστόχως τὰς ἡμέτερας, ἀνέτρεπον τὰ σκάφη αὐτῶν· ὅσαι δὲ ὑπεξέφευγον τὴν ὀρμὴν των, ἐτρέποντο αἰσχυρῶς εἰς φυγὴν. Ὡστε ἅπανα πλέον ἢ θάλασσα, αἱ ἀκταὶ καὶ οἱ σκόπελοι, ἐπληρώθησαν ὑπὸ νεκρῶν καὶ ναυαγίων· τεμάχια δὲ κωπῶν καὶ θρύμματα ἐρειπίων, προσέκρουον καὶ ἐρράγιζον θύνους καὶ ἀγέλας ἰχθύων· οἰμωγαὶ καὶ ὄλοφυρμοὶ ἀντήχουν ἐφ' ὅλου τοῦ πελαγίου κόλπου, ἕως οὗ ἐπῆλθε τὸ σκότος τῆς νυκτός. Τοσοῦτον δὲ ὑπῆρξε τὸ πλῆθος τῶν κακῶν, ὥστε πολλαὶ ἡμέραι δὲν ἠθέλον ἀρχέσει πρὸς τὴν διήγησίν των· τοῦτο μόνον μάθε καλῶς, ὅτι οὐδέποτε τόσοσ εἰς μίαν μόνην ἡμέραν ἀπωλέσθη ἀριθμὸς ἀνθρώπων.

» Εὐ γὰρ τόδ' ἴσθι μηδαμ' ἡμέρα μία

» Πλῆθος τοσοῦτ' ἀριθμὸν ἀνθρώπων θανεῖν. »

» Αἶ, αἶ, ἀνεφώνησεν ἡ Ἀτόσσα, ὁποῖον μέγα πέλλαγος δυστυχιῶν, ἐπέσκηψεν ἐπὶ τῶν Περσῶν καὶ ἐφ' ὅλου τοῦ γένους τῶν βαρβάρων! — Καὶ ὁμως δὲν ἤκουσας εἰσέτι, οὔτε τὸ ἡμισυ τῶν δεινῶν.

» Εὐ νῦν τόδ' ἴσθι μηδέπω μεσοῦν κακῶν. »

— Καὶ δύναται νὰ δοθῇ ἄλλη ἐχθρικοτέρα τύχη; Ἄλλ' εἰπέ τίνα ἐγγνοεῖς ἑτέραν συμφορὰν μεγαλητέ-

ραν ταύτης; — Ὅσοι ἐκ τῶν Περσῶν ἦσαν εὐρωστοὶ κατὰ τὸ σῶμα, ἀνδρεῖοι κατὰ τὴν ψυχὴν, ἐπιφανεῖς κατὰ τὴν εὐγένειαν, καὶ μᾶλλον πάντοτε πιστοὶ πρὸς τὸν βασιλέα ἀπέθανον οἰκτρῶς ἀπὸ ἀδόξου θάνατον. — Οἱμοὶ τῆς ταλαιπώρου φίλοι! ἀλλ' ὑπὸ ποίου θανάτου ἀπωλέσθησαν;

» — Ὑπάρχει, ἀκολουθεῖ ὁ Ἄγγελος, νῆσός τις ἀπέναντι τῆς Σαλαμῖνος πρὸς τὴν ἀκτὴν τῆς θαλάσσης, μικρὰ, δύσορμος καὶ συχναζομένη ὑπὸ τοῦ φιλοχόρου Ηανός. Εἰς ταύτην ἐπεμψεν ὁ βασιλεὺς τοὺς ἐξόχους ἐκείνους ἀνδρας, ὅπως τοὺς μὲν νικωμένους καὶ καταφεύγοντας ἐκεῖ Ἑλληνας φονεύωσι, τοὺς δὲ φίλους διασώζωσιν· ἀλλὰ κακῶς ἠρμήνευσε τὸ μέλλον, διότι μόλις ὁ Θεὸς ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Ἑλληνας τὴν δόξαν τῆς μάχης, αὐθημερὸν ὀχυρώσαντες τὸ σῶμα μὲ γάλκινα ὄπλα, ἀπέβησαν ἐκ τῶν νεῶν καὶ περιεχύκλωσαν τὴν νῆσον, ὥστε οἱ ἐκεῖ τοποθετηθέντες βάρβαροι ἀμμηχανοῦσαν ποῦ νὰ τραπῶσιν. Ἀκοντίζοντες δὲ οἱ Ἕλληνες κατ' αὐτῶν λίθους καὶ βέλη, ὤρμησαν ἐπὶ τέλους μετὰ θορύβου, προσέβαλον αὐτοὺς καὶ τοὺς ἐκρεοκόπησαν ἅπαντας. Ὁ δὲ Ξέρξης ὅστις εἶχε τὴν ἑδρὰν τοῦ ἐπὶ ὑψηλοῦ λόφου πλησίον τῆς θαλάσσης, ἰδὼν τὸ βάθος τῶν κακῶν, ἐκλαυσε· διασχίσας δὲ τοὺς πέπλους του καὶ θλιβερῶς ὄλοφυρόμενος, ἐγκατέλειψε παραχρῆμα τὸν πεζικὸν στρατὸν, καὶ ἔφυγεν ἀδόξως, ὥστε πρὸς τὰ ἄλλα, ἔχεις καὶ ταύτην τὴν συμφορὰν νὰ θρηνησῆς. »

Παραλείπομεν ἤδη τὴν καταστροφὴν τοῦ πεζικοῦ στρατοῦ, ὡς ἄλλοτρίαν τοῦ ἀντικειμένου. Πλὴν δὲν δύναμεθα ν' ἀποσιωπήσωμεν καὶ τινὰ ἕτερα γεγονότα, ἀναφορικὰ εἰς τὴν ναυμαχίαν, ὡς ἐξαίροντα καὶ πράγματα καὶ πρόσωπα, καὶ παραληφθέντα ὑπὸ τοῦ μνη-

σθέντος ποιητοῦ, ὡς ἀνήκοντα μᾶλλον εἰς τὴν ἱστορίαν ἢ τὴν ποίησιν.

Ἄν καὶ ἡ ὑπερτέρα ναυτικὴ δύναμις ἦτον ἢ τῶν Ἀθηναίων, ναυαρχουμένη ὑπὸ τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ κατόπιν ταύτης ἢ τῶν Κορινθίων, διευθυνομένη ὑπὸ τοῦ Ἀδειμάντου, οὐχ' ἦττον ὁμως, ἢ ἀρχηγία ὅλου τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου παρεχωρήθη εἰς τοὺς Σπαρτιάτας, διότι οὗτοι, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ἐξήσκειον ἕνεκα τῆς ἀξίας τῶν πλείοτερον κῦρος ἐπὶ τῶν υποθέσεων τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ κατὰ τὸν Ἡρόδοτον, διότι οἱ σύμμαχοι ἐδήλωσαν, ὅτι οὐδέποτε ἤθελον ἀκολουθήσει ἡγεμόνα Ἀθηναίων, καὶ ὅτι ἂν δὲν ἐξελέγετο Λάκων ἀρχηγός, ἤθελον διαλυθῆ. «Οἱ γὰρ σύμμαχοι οὐκ ἔφασαν, ἦν μὴ ὁ Λάκων ἡγεμονεύτῃ, Ἀθήνοισι ἔψασθε ἡγεμόνοισιν, ἀλλὰ λύσειν τὸ μέλλον ἔσεσθαι στράτευμα.» Ἐν τῇ προτιμήσει ταύτῃ φαίνεται νὰ εἶχον τὸ μέρος τῶν καὶ ὁ φθόνος καὶ ἡ ῥαδιουργία· ἐκεῖνος μὲν ἐκ μέρους τῶν Κορινθίων, αὐτὴ δὲ ἐκ μέρους τῶν Σπαρτιατῶν. Ἀλλὰ παραχωροῦντες οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀρχηγίαν χάριν τῆς πατρίδος, ἀνεδείχθησαν ἀνώτεροι ἑαυτῶν, καὶ ἤρασαν τὸ κλέος τῶν προτείων κατὰ τὰ ἀνδραγαθήματα· ἀνεκურύχθη ἐπομένως ἀρχιναύαρχος ὁ Σπαρτιάτης Εὐρυβιάδης, υἱὸς τοῦ Εὐρυκλείδου.

Καὶ ἐν τούτοις ἡ αἰσία τῶν πραγμάτων ἐκβασίς, δὲν ὀφείλεται εἰς τὸ κῦρος καὶ τὴν ἰσχὺν τοῦ Εὐρυβιάδου, ἀλλὰ μᾶλλον, ὡς παρὰ συγχρόνων καὶ μεταγενεστέρων ὁμολογεῖται, εἰς τὴν σύνεσιν καὶ τὰ μηχανήματα τοῦ Θεμιστοκλέους, καὶ εἰς τὸν πατριωτισμὸν καὶ τὴν γενικὴν ὑπόληψιν τοῦ δικαίου Ἀριστείδου. Ὁ τῶν ἀριστῶν οὗτος πολίτης ἂν καὶ ἦτο πρότερον ἀδιάλλακτος πολιτικὸς ἐκείνου ἀντίπαλος,

καὶ ἔωρεᾶν ἐξωστραχισμένος ἐκ τῆς πατρίδος του, ἀπέβαλε γενναίως πᾶσαν μνησικακίαν, συνεφιλιώθη αὐθορμήτως μετὰ τοῦ ἀντιπάλου του, τοῦ ὁποίου τὴν καρδίαν εὔρεν ἀνταξίαν τῆς ἰδικῆς του, καὶ ἔδραμε μετὰ σπανίας αὐταπαρνήσεως νὰ συναγωνισθῆ καὶ συμμερισθῆ τὸν περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον καὶ τὴν τύχην τοῦ ἔθνους του.

Ὁ δὲ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς φρονήσεώς του, ἐπέτυχεν νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ παραδεχθῶσι, τὴν ὁποίαν αὐτὸς ἀπέναντι πολλῶν ἀντιφρονούντων, ἔδιδεν ἐρμηνείαν εἰς τὸν ἕξῃς τοῦ Ἀπόλλωνος χρησμόν·

«Τεῖχος τριτογενεὶ ξύλινον διδοὶ εὐρύοπα Ζεὺς,

«Μοῦνον ἀπόρθητον τελέθειν, τό σε τέκνα τ' ἐνήσει.»
διότι ἔλεγεν εἰς αὐτοὺς, στηριζόμενος καὶ ὑπὸ τῶν ἱερέων, ὅτι ὁ Θεὸς μὲ ξύλινα τεῖχη ἐννόει τὰ πλοῖα, δι' ὧν μόνον ἠδύναντο ν' ἀναδειχθῶσιν ἀήττητοι. Οἱ Ἀθηναῖοι συγκατατεθέντες εἰς τοὺς λόγους του καὶ ἐγκαταλιπόντες τὴν πόλιν, οἱ μὲν ἄνδρες ἐπεβίβασθησαν ἐπὶ τῶν πλοίων, αἱ δὲ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά μετεκομίσθησαν εἰς τὴν Σαλαμίνα καὶ τὴν Τροιζῆνα.

Ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς φρονήσεως καὶ τῆς πατριωτικῆς αὐτοῦ ἀνοχῆς, μετέπεισε τὸν ἰσχυρογνώμονα χαρακτῆρα καὶ τὸ τραχὺ καὶ ἐπότομον ἦθος τοῦ Εὐρυβιάδου, ὅστις ἐπέμενε ν' ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς Σαλαμίνας, καὶ νὰ καταπλεύσωσιν εἰς τὸν Ἴσθμόν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς.

Ὁ Θεμιστοκλῆς διὰ τῆς ἀγχινοῖας καὶ τῶν μηχανημάτων του, ἐξησθένησε καταρχὰς τὴν πρὸς ἀλλήλους πίστιν τῶν πολεμίων, ἐμβαλὼν ὑπονοίας εἰς τὰ πνεύματα τῶν Περσῶν κατὰ τῶν συστρατευόντων μετ' αὐτῶν Ἑλλήνων Ἰώνων, καὶ ἀκολοίθως ἠπάτη-

σε τὸν Ξέρξην καὶ συνεκρότησε τὴν μάχην εἰς τὸ στενὸν τῆς Σαλαμίως, ὅπου μὴ δυνάμενος ὁ πολυάριθμος αὐτοῦ στόλος νὰ ἐκτείνηται καὶ νὰ κινήται ἐλευθέρως, ὑπέστη τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἤτταν, ἥτις ἐπήνεγκε τὴν ἄμεσον καὶ αἰσχροὺς τοῦ Ξέρξου φυγὴν, καὶ τὴν μετ' ὀλίγον ἀπώλειαν ὅλου τοῦ στρατοῦ τῆς ξηρᾶς.

Τοιαῦτα κατῴρθωσεν ἐν καιρῷ πολέμου τεράστια καὶ ἐθνοσωτήρια ὁ μέγας καὶ περιούστατος ἐκεῖνος πολίτης, τὸν ὁποῖον καὶ αὐτοὶ οἱ ἀντίζηλοι τῶν Ἀθηναίων Σπαρτιάται διαφερόντως ἐτίμησαν, ὅταν ἐπεσκέφθη τὴν πόλιν των, διότι εἰς μὲν τὸν συμπολίτην των Εὐρυδιάδην, ἀπένειμαν τὸ βραβεῖον τῆς ἰσχύος, εἰς δὲ τὸν Θεμιστοκλέα ἐκεῖνο τῆς πολιτικῆς συνέσεως, συγκείμενον ἀπὸ στέφανον ἐλαίας τοῦ ἐχάρισαν δὲ καὶ τὸ ὠραιότερον ὄχημα τῆς πόλεως των, καὶ ἐν τῇ ἀπελεύσει του συνώδευσαν αὐτὸν τριακόσιοι νέοι μέχρι τῶν ὀρίων τῆς χώρας των.

Εἰς δὲ τοὺς Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας εἶδε μὲ ἄφατον τῆς ψυχῆς του ἡδονὴν, νὰ στραφῶσιν ἐπ' αὐτοῦ κατὰ τὴν ἐμφάνισίν του, ἐκπεπληγμένα τὰ βλέμματα ὅλων τῶν Ἑλλήνων, ὥστε ἔμπλεος χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως ἀνεφώνησεν, ὅτι ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἦτον ἡ εὐδαιμονεστέρα καὶ ἐνδοξοτέρα τοῦ βίου του. « Τὸ θέατρον ἰδεῖν Ὀλυμπιάσιν, ἐπιστρεφόμενον εἰς ἐμὲ εἰς τὸ στάδιον παριόντα. » Ἡ Πανελλήνιος ἐκείνη ὁμήγυρις διὰ τῶν ἐκπεπληγμένων βλεμμάτων τῆς, ἀνεκέρυξεν αὐτὸν τρόπον τινα σιωπηλῶς, ὡς μόνον σωτήρα καὶ πρῶτιστον περιφανῆ ἄνδρα τοῦ ἔθνους.

Ἄλλ' ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀδικία, ἀκαίμητοι πάντοτε ἀκόλουθοι καὶ συνοδοιπόροι τῶν μεγάλων ἀνδρῶν, δὲν ἐβράδυναν νὰ ἐπιπέσωσι κατ' αὐτοῦ μ' ὅλον τὸ βᾶρος

τῆς ἰσχύος των ὥστε ἀναγκασθεῖς ἐκ τῆς λῆαν δυσμενοῦς καὶ ἐπικινδύνου κατὰ τῆς ζωῆς του ἐπιθέσεως, ν' ἀπέλθῃ λαθραίως ἐκ τῆς πατρίδος του, καὶ νὰ πλανᾶται λιμοκτονῶν ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν, κατέφυγεν ἐπὶ τέλους μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὴν ἐπιείκειαν καὶ τὴν γενναιότητα τῶν βαρβάρων ἐχθρῶν του, οἵτινες θαυμάζοντες τὸν ἄνδρα, ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἀσμένως, καὶ οὐ μόνον τοῦ ἐχορήγησαν ἀσφάλειαν, ἀλλὰ καὶ ἄφθονα μέσα βίου· συνάμα δὲ κῦχοντο πρὸς τοὺς Θεοὺς νὰ μωραίνωσι τοὺς Ἑλληνας, ὅπως καταδιώκωσι πάντοτε τοὺς μεγάλους αὐτῶν ἄνδρας.

Μετὰ τὸν θάνατόν του ὁμως, ὅτε ὁ φθόνος καὶ ἡ ἀδικία, ἀποχωρίζονται συνήθως ἐκ τῶν νεκρῶν, καὶ προσκολλῶνται μᾶλλον πρὸς ἐτέρους ζῶντας, μετεμελήθησαν καὶ οἱ συμπολιταὶ του, ἴσως ἐρυθριῶντες, καὶ τιμῶντες τὴν ἱερὰν αὐτοῦ κόνιν, ἦν μετεκόμισαν ἐν τῇ πατρίδι, ἀπένειμαν τὰς εἰς τὸν πατριωτισμόν, τὴν νοημοσύνην καὶ τοὺς μεγάλους αὐτοῦ ἀγῶνας ὀφειλομένας τιμάς. Τοιαύτη εἶναι δυστυχῶς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ τύχη τῶν ἐνδόξων ἀνδρῶν, ἐν μὲν τῷ βίῳ νὰ παραγνωρίζωνται ἢ νὰ ποτίζωνται μὲ δηλητηριώδη ποτὰ, ἐν δὲ τῷ τάφῳ νὰ ἀποθεόνωνται καὶ νὰ βαντίζωνται μὲ τὸ ἀνεξάτμητον ἄρωμα τῆς αἰωνιότητος. Ὁ φθονερὸς κόσμος ἐνῶ δὲν ἀνέχεται καὶ λακτίζει μάλιστα τὸν ἐνδοξὸν ζῶντα, ἀξιοῖ νὰ θερμαίνεται καὶ νὰ λαμπρύνηται ἐκ τῶν ἀποπεμπομένων ἐκ τοῦ νεκροῦ του φωσφορικῶν σπινθήρων.

Φαίνεται ὅτι μετὰ τὸν θάνατον τοῦ μεγαλοφυοῦς ἐκεῖνου Ἀθηναίου, ἀνεγνωρίσθησαν μᾶλλον καὶ ἐξετιμήθησαν τὰ ἐκ τῆς περινοίας του προκύψαντα αἰσια ἐξαγόμενα, ὡς καὶ τὰ ἐκ τοῦ ἡρωϊσμοῦ ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων ἀνιδρυθέντα ἐν Σαλαμίῳι τρόπαια,

κατὰ συνέπειαν τῶν ὁποίων τόσα ἀπῆλαυσε μεγάλα εὐεργετήματα ἢ τε Ἑλλάς ἰδίως, καὶ ἐκ ταύτης ἅπαντα ἐν γένει ἢ ἀνθρωπότης!

Ἡ μὲν Ἑλλάς ἰδίως ἤρατο μέγα καὶ ἀθάνατον κλέος, κατισχύσασα ἐν φοβερᾷ καὶ ἀνίσω πάλῃ ἀπαλλαγείσα ἐκ νέων εἰσβολῶν, ἐγένεν ἀπεναντίας ἔκτοτε ἐπιθετική, ἠλευθέρωσε πᾶς ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποικίας της, καὶ ἐπέβαλε τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης εἰς τοὺς ἐχθρούς· ἐκράτυνε καὶ ἐπαγίωσε τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀνεξαρτησίαν καὶ ἐλευθερίαν, δι' ὧν κατέστη πλέον παντοῦ ἰσχυρὰ καὶ σεβασή· καταπλουτήσασα ἔτι μᾶλλον καὶ ἐκ τῶν ἐχθρικῶν λαφύρων, διευκολύνθη εἰς τὴν ἐμπέδοσιν τῆς βιομηχανίας της, καὶ τὴν ἐπέκτασιν τοῦ ἐμπορίου της. Πλήρης δὲ ζωῆς καὶ εὐτημερίας ἐπεδόθη ἐν ἀνέσει εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν καὶ εὐρωστίαν τῶν μελῶν της, ἐξ ὧν αὐξάνουσι καὶ διατηροῦνται αἱ δημόσιαι καὶ ἰδιωτικαὶ δυνάμεις· εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν γραμμάτων, ἐξ ὧν διαφωτίζονται καὶ ἐξευγενίζονται τὰ ἔθνη· καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν ὡραίων τεχνῶν, ἐξ ὧν διακοσμοῦνται καὶ λαμπρύνονται. Τὰ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ καὶ τῇ τέχνῃ ἐξοχα καὶ ἀμίμητα αὐτῆς ἀρισουργήματα, ἐχρημάτισαν (ὡς εἶναι καὶ εἰσέτι) τὰ πρωτότυπα καὶ ἡ πολύφωτος καὶ ἄσβεστος λυχνία ὅλου τοῦ μεταγενεστέρου κόσμου.

Ἡ δὲ ἀνθρωπότης ἐν γένει ἀντλήσασα τὸ φῶς ἐκ τοῦ θριαμβεύσαντος Ἑλληνισμοῦ, ἀνέπτυξε τὴν διάνοιαν, ἐμόρφωσε τὴν καρδίαν, καὶ ποικιλοτρόπως κατεπλούτησε καὶ προήγαγεν ἐν τῷ πολιτισμῷ ἅπαντα τὸν βίον αὐτῆς. Καὶ τί ἤθελεν εἶσθαι αὕτη ἐν τῷ ἀρχαίῳ καὶ νέῳ κόσμῳ, ἂν κατίσχυεν ἡ Περσικὴ βαρβαρότης, καὶ δεσμεύουσα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὸ

πνεῦμα, ἐκώλυε πᾶσαν διανοητικὴν καὶ ἠθικὴν πρόδον; — Ἄς ἐμβλέψωμεν εἰς τὸν μεσαιῶνα, ὅτε τὰ βάρβαρα Σκανδιναυικὰ στίφη κατεπλημμύρισαν καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Εὐρώπην· ἃς ἐμβλέψωμεν εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν Ἀνατολήν, ὑποκύψασαν μεταγενεστέως, καὶ εἰσέτι δεσποζομένην ὑπὸ τῆς Τουρκικῆς βαρβαρότητος, καὶ ἃς ἀπαντήσωμεν μετ' ἀμεροληψίας καὶ δικαιοσύνης.

Ὁ ὑπερισχύσας ἀπεναντίας Ἑλληνισμὸς καὶ τὸν ἀρχαῖον κόσμον ἐξημέρωσε, καὶ τὸν νέον ἀνεγέννησε καὶ ἐμόρφωσε. Αἱ Ἀθηναί, ἡ Σπάρτη, ἡ Κόρινθος, αἱ Θῆβαι ἐχρημάτισαν ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, τῇ τέχνῃ καὶ πάσῃ μαθήσει τὰ προκαταρκτικὰ Σχολεῖα ἀπάσης τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ οἱ μεγάλοι καὶ σοφοὶ αὐτῶν ἄνδρες καὶ καλλιτέχναι, οἱ διδάσκαλοι καὶ οἱ καθηγηταὶ τοῦ ἀρχαίου καὶ νέου κόσμου. Ἡ Ἀσία καὶ ἡ Ἀφρικὴ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, τότε ἐπολιτίσθησαν καὶ ὀπώσοον διέλαμψαν, ὅτε προσφκειώθησαν μὲ τὰ γράμματα καὶ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἑλλάδος. Αἱ διάσημοι καὶ ποικίλαι Σχολαὶ τῆς Περγᾶμου καὶ τῆς Ἀλεξανδρείας, εἶναι ἱστορικὰ μνημεῖα, καταμαρτυροῦντα τὴν ἐκπολιτιστικὴν δύναμιν τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ δὲ ἀρχαῖος Ῥωμαϊκὸς κόσμος τότε ἀληθῶς ἐμαλάχθη καὶ ἐξεπαιδεύθη, ὅτε κατακτῆσας τὴν πεφωτισμένην Ἑλλάδα, κατεκτήθη καὶ ὑπὸ τῶν φώτων αὐτῆς. « *Grecia capta ferum victorem cepit, et artes intulit agresti latio.* » Ὁ δὲ νέος χριστιανικὸς κόσμος ἐξῆλθεν ἀπὸ τὰ πυκνὰ σκότη τοῦ μεσαιῶνος, καὶ ἀνέκυψεν ἐκ τῆς πιεζούσης αὐτὸν βαρβαρικῆς ἀμαθείας, διὰ τῆς βαθμιαίας καὶ ἐνδελεχοῦς μελέτης τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν γραμμάτων, καὶ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν ἐν τῇ Δύσει ἀποδημησάντων Ἑλλήνων μετὰ τὴν ὑπὸ

τῶν βαρβάρων Μωαμεθανῶν κατοχὴν τοῦ Βυζαντίου. Τοιαῦτα ἀπήλαυσε καὶ εἰσέτι ἀπολαμβάνει εὐεργετήματα καὶ ἡ ἀνθρωπότης ἐν γένει ἐκ τῶν ἐν Σαλαμῖνι Ἑλληνικῶν τροπαίων.

(ἀκολουθεῖ.)

Η ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΔΕ-ΧΑΛΕΡ ΚΑΙ ΣΧΙΑΤΩΒΡΙΑΝΟΝ

ΜΕΤΑΞΥ ΑΤΟΜΟΥ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΑΝΤΙΘΕΣΙΣ.

Ὄταν ὅλοι ἐν γένει ζοῦν ἐν τῇ ἀταξίᾳ, ἡ λατρεύουν καὶ θεοποιοῦν ἀποκλειστικῶς τὴν ὕλην, τότε μόνος ὁ ἐκτὸς αὐτῶν εὐρισκόμενος, καὶ ἐν τῇ ἀνωτέρα τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς διανοίας σφαῖρα βαδίζων, δύναται νὰ γνωρίζη καὶ κρίνη ὀρθῶς αὐτούς· πλὴν διατρέχει καὶ διπλοῦν κίνδυνον, ἐὰν ἀνακηρυχθῇ κατὰ τῶν ἀτάκτων ἔξεων καὶ τῶν ὑλικῶν αὐτῶν κλίσεων, διότι ἡ θέλει γίνει δωρεὰν ἀντικείμενον ἐμπαθῶν ἐπιθέσεων, ἡ θέλει ἐπὶ τέλους ἐγκαταλειφθῇ ἐπὶ τῆς καθαρᾶς ἐπιφανείας, εἰς ἣν ἐπιπλέει.

Τὸ ἐγωϊστικόν, τὸ μικρολόγον, τὸ φίλερι, τὸ πατριαστικόν καὶ χαμαίζηλον πνεῦμα οὔτε τὰς διδασκαλίας τῆς ἠθικῆς, οὔτε τὴν εὐσχημον γλῶσσαν τῆς σοβαρᾶς ἀληθείας ἀνέχεται. Θεωρεῖ αὐτὰς ὡς προσβολὰς κατὰ τῆς κακῶς ἐννοουμένης φιλαυτίας του, ἢ ὡς φιλοσοφικὰς ἀφαιρέσεις ἀγόνους καὶ ἀναξίους προσοχῆς. Μὴ ἔχον τὴν συνείδησιν τοῦ μεγάλου προορισμοῦ καὶ τῆς ἀξιοπρεπείας του, ὡς ἐκ τῆς ἀταξίας καὶ τοῦ ὑλόφρονος βίου του, ἀγνοεῖ καὶ τὰ ἀξία

τιμῆς νὰ ἐκτιμήτη, καὶ τὴν σωτηριώδη αὐτοῦ ἀναγέννησιν νὰ ἀσπασθῇ.

Ὄταν ὁμως κοινωνία τις καταλήξῃ δυστυχῶς εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο, εἶναι μὲν ἀξία οἴκτου, πλὴν καὶ πολλῆς μερίμνης, ὅπως προτραπῇ εἰς τὴν τήρησιν τοῦ ὑψηλοῦ τοῦ καθήκοντος νόμου. Αἱ ἀπλούστεραι τότε φιλοσοφικαὶ ἢ φιλολογικαὶ ἀλήθειαι χαρακτηρίζονται ὑπ' αὐτῆς ὡς μυστήρια ἀκατάληπτα, πρόξενά μᾶλλον ἐνοχλήσεως ἢ φωτισμοῦ, διότι συνειθισμένη νὰ ἀσχολῆται εἰς λήρους καὶ ἀγρίας προσωπικότητας, ἀπεχθάνεται καὶ τὴν σκέψιν καὶ τὴν σεμνολογίαν· τὰ πράγματα οὐδόλως ἐφιστῶσιν τὴν προσοχὴν τῆς, ἐκχέει τὸν ἰόν τῆς κατὰ μόνων τῶν ἀτόμων· τὸ ἠθικόν καὶ ἀναμορφωτικόν πνεῦμα κρίνεται οὐχὶ ὡς φάρμακον σωτικόν, ἀλλὰ δηλητηριώδες. Αἱ ἀνακηρύττουσαι καὶ ἐπιδιώκουσαι αὐτὸ γενναῖαι ψυχαί, διακείνται εἰς πολεμίαν οὕτως εἶπεῖν θέσιν μὲ τὴν κοινωνίαν αὐτήν.

« Ἀναφύμεναι, λέγει ὁ σοφὸς Δε-Χάλερ, παρακαίρως ἐντὸς διεφθαρμένων ἢ παρακμαζόντων κρατῶν, οὔτε νὰ τὰ σώσωσιν, οὔτε νὰ βραδύνωσι τὸν ὄλεθρον αὐτῶν εὐτυχοῦν. Οἱ ἥρωες οὗτοι μόνοι ἐν τῷ μέσῳ τῆς μάχης, παρ' οὐδενὸς ὑποστηρίζονται· αἱ ἀρεταὶ των παρ' οὐδενὸς ἐκτιμῶνται, διατελοῦν εἰς ἀντίθεσιν μὲ τὰς ἰδέας καὶ τὰς ἔξεις τοῦ τόπου των· ἡ ἀρετὴ των ἐρμηνεύεται ὡς φιλοδοξία, ἰδιοτροπία, ἀλαζονεία, πάθος ἢ φανατισμὸς, καὶ ἐπισύρει τὸν φθόνον ἢ τὸν κατὰδιωγμόν. »

« Αἱ παρομοίου χαρακτῆρος ψυχαί ἐγείρονται, ὡς ἄριστα παρατηρεῖ καὶ ὁ μεγαλοφυῆς Σχιατωβριάνος, καὶ διαμένουν ἀκλόνητοι, ὡς διὰ νὰ διακόψωσι τὸ δικαίωμα τῆς παραγραφῆς κατὰ τῆς

» ἀρετῆς. Δυστυχῶς ὁμως ἡ λάμψις των ἐν τῷ μέσῳ
 » τῆς γενικῆς ἐξαχρειώσεως, δὲν συνεπάγει πᾶσαν
 » τὴν ἐπιδιωκομένην μεταβολὴν, διότι δὲν συνάπτον-
 » ται πρὸς τὰ πράγματα τοῦ καιροῦ των, εἶναι ξέναι
 » καὶ μεμονωμέναι ἐντὸς τῶν συγχρόνων των, καὶ
 » οὐδεμίαν ἢ ἐλαχίστην δύνανται νὰ ἐξασκήσωσιν
 » ἐπ' αὐτῶν ἐπιβροήν. Ὁ κόσμος περνᾷ ἀπ' ἐμπρο-
 » σθῆν των χωρὶς νὰ δύναται νὰ τὰς παρασύρῃ, ἀλ-
 » λὰ καὶ αὐταὶ ἀδυνατοῦν νὰ σταματήσωσι τὸ ρεῦ-
 » μά του. Ἴνα κατασταθῶσιν ὠφέλιμοι εἰς τὴν κοι-
 » νωνίαν, πρέπει νὰ γεννηθῶσιν ἐντὸς λαοῦ, δια-
 » τηροῦντος σταθερὸν τὸν ἔρωτα τῆς τάξεως, τῆς
 » θρησκείας καὶ τῶν χρηστῶν ἠθῶν, καὶ ἔχοντος
 » τὴν κλίσιν καὶ τὸν χαρακτήρα ἀναφορικὰ πρὸς τὴν
 » πολιτικὴν θέσιν του. Εἰς ἐποχὴν ὁμως διαφθορᾶς
 » δύνανται μὲν τὰ πράγματα νὰ ᾔναι μεγάλα, καὶ
 » οἱ ἄνθρωποι μικροὶ καὶ δυσανάλογοι ὡς πρὸς αὐ-
 » τὰ, τούτου ἕνεκα καὶ τὰ ἔργα των τότε εἶναι μάλ-
 » λον νηπιώδη καὶ οὐτιδανά. Εἰς τὰ κινήματά των
 » ἀντὶ νὰ δεσπόζωσι τὰς ἐπαναστάσεις, καὶ νὰ γί-
 » νωνται ἀνώτεροι καὶ αὐτῆς τῆς τύχης, καταδεσπό-
 » ζονται ἀπεναντίας καὶ καταβάλλωνται ἐξ ἐμφοτέ-
 » ρων· ὅθεν καὶ αἱ καταστροφαὶ τῶν βαρβάρων ὡς
 » καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀγυρτῶν, διεγείρουν φρίκην
 » καὶ ἀποστροφὴν, ἐνῶ αἱ ἄλλοτε μικροερίδες τῶν
 » Ἀθηνῶν καὶ τῆς Σπάρτης, εὐαρεστοῦν καὶ κατα-
 » γοητεύουν πάντοτε, διότι τὸ μεγαλεῖον τῶν ἀν-
 » ὄρων, μεγαλύνει καὶ αὐτάς.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΥΛΟΓΙΑΣ.

(Συνέχεια.)

Τοιαύτη εἶναι λοιπὸν ἡ ἐνεστῶσα (1766) θέσις
 τῆς Εὐρώπης ὡς πρὸς τὸν ἐμβολιασμόν, ὅστις εἶναι
 ἤδη ἐπισήμως παραδεδεγμένος καὶ ἀνευ τινὸς ἀντι-
 στάσεως εἰς τὴν Ἀγγλίαν, Σουηδίαν, Δανίαν, Νορ-
 βηγίαν, Γενεύην καὶ Τυρρηνίαν. Εἰς τὴν Γερμανίαν
 καὶ τὰ ἐπίλοιπα μέρη τῆς Ἰταλίας οὔτε ἰσχυρὰ προ-
 σκόμματα ἀπαντᾷ, οὔτε μέγαν ἐν γένει ζήλον ἵνα
 προαχθῇ. Εἰς τὴν Γαλλίαν δοκιμάζει εἰσέτι ἰσχυροὺς
 πολέμους· εἰς δὲ τὴν Ἰσπανίαν καὶ τὴν Πορτογαλ-
 λίαν μόλις εἶναι ἴσως γνωστός. Οὐδεὶς διάσκημος ἐν
 Εὐρώπῃ Ἰατρός ἀνέλαβε τὸν ἀγῶνα νὰ καταπολεμή-
 σῃ τὸν ἐμβολιασμόν, ἐκτὸς τοῦ Κ. Ησεν, ὅστις καὶ
 δι' ἐνὸς ἐσχάτως δημοσιευθέντος συγγράμματός του,
 ἀποκρούει αὐτόν. Εἰς τὴν Ἰταλίαν δύο μόνους Ἰα-
 τρούς γνωρίζω, οἵτινες τὸν ἀντέτεινον διὰ τῶν συγ-
 γραμμάτων των, ὃ μὲν εἶναι ὁ Κόμητς Roncalli διὰ
 μιᾶς ἐπιστολῆς του, τυπωθείσης περὶ τὸ 1759· ὃ δὲ
 ὁ Δρ. Ἰωάννης Bianchi ἀπὸ τὸ Ἀρίμινον δι' ἐτέρας
 ταύτοχρόνου ἐπιστολῆς πρὸς τὸν Κόμητα Roncalli.
 Οὗτοι δὲ ἔχουν ἀντιπάλους ὑπὲρ τοῦ ἐμβολιασμοῦ
 τοὺς ΚΚ. Targioni, Peverini, Linnadei, Pauli, Benzi, Gan-
 dini, Centenari, Manelli, Garnieri, Fantini, Gatti, Pizzorno,
 καὶ ἑτέρους, ὥστε ἂν ἐπρόκειτο ν' ἀποφασισθῇ τὸ
 ζήτημα διὰ τῆς πλειονότητος τῶν ἱκανῶν περὶ τὸ
 γράφειν Ἰατρῶν, ἤθελε βεβαίως γίνεαι δεκτὸς ὁ ἐμβο-
 λιασμός καὶ ἀπὸ ὅλην τὴν Εὐρώπην, καὶ ἀπὸ μόνην
 τὴν Ἰταλίαν.